

การศึกษาและพัฒนาข้อเสนอ
เพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็ก
และเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน
ริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และ
แก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง¹
Studying and Developing Suggestions for
Supporting Local Governmental
Promotion of Child and Youth Councils
and Groups to Encourage Creative
Activity for Solving Community
and Social Problems

ชานนท์ โกมลมาลย์² อรุพงษ์ จันทะแจ่ม³
โชติเวชญ์ อึ้งเกลี้ยง⁴ และนดา แวญุโชะ⁵

¹ ทุนสนับสนุนการวิจัยจากโครงการสนับสนุนระบบและกลไกระดับชาติเพื่อขับเคลื่อนนโยบายด้านเด็กและเยาวชน (พจน.) กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของสำนักงานกองทุนส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

² รองศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหัวหน้าโครงการฯ

³ นักวิจัยโครงการฯ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

⁴ นักวิจัยโครงการฯ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

⁵ ผู้ประสานงานโครงการฯ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการส่งเสริมสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนสามารถริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเองได้ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสำรวจวรรณกรรม เอกสาร และสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ได้กำหนดแนวทางวิธีการในการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับชาติและท้องถิ่น กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในแต่ละท้องถิ่น แต่ในความเป็นจริงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นที่ผ่านมามีปัญหาและข้อจำกัดหลายด้านทั้งในมิติการปฏิบัติงานและการบริหารนโยบาย บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยท้องถิ่นมีทั้งปัจจัยเอื้อและอุปสรรคปัญหาอยู่หลายด้านตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงระดับกฎหมายนโยบาย บทความนี้ยังได้ค้นคว้าเพื่อนำเสนอจุดคานงัดเพื่อความสำเร็จเพื่อแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย (1) การถ่ายโอนภารกิจสภาเด็กและเยาวชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) การจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น และ (3) การพัฒนาศักยภาพและความรู้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน

คำสำคัญ: การส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาเด็กและเยาวชน กลุ่มเด็กและเยาวชน

Abstract

This article aims to study the role of local government in supporting and promoting child and youth councils and groups to encourage creative activities to solve regional community and social problems. The research method uses a review of the literature and documents, as well as discussions with a focus group of relevant samples.

Results were that the National Child and Youth Development Promotion Act B.E. 2550 (2007) and the National Child and Youth Development Act (No. 2), B.E. 2560 (2017) provide guidelines and methods for supporting and promoting children and youth at national and local levels. According to the law, budgeting for childhood and youth development must be allocated by municipalities and sub-district authority administrations. However, childhood and youth development in these areas have faced many problems and limitations in practice, administration, and policy. This article points out that childhood and youth development by local governments has advantages and disadvantages in practical, legal, and policy levels. Three issues are critical for success in eradicating the aforementioned limitations: fully transferring child and youth council missions to local governments; creating local government plans for child and youth development; and building the capacity for developing organizational and staff knowledge about children and youth.

Keywords: Local government promotion, Child and youth council, Child and youth group.

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ได้กำหนดแนวทางและปรับปรุงวิธีการในการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยให้องค์กรเอกชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ในมาตรา 8 ให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดร่วมมือ ส่งเสริม และประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนให้คำนึงถึงหลักการและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและประชาสังคมในท้องถิ่นด้วยเห็นได้ว่าภาครัฐให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมาก มีบัญญัติไว้อย่างชัดเจนทั้งการจัดทำแผนการดำเนินงานและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนทั้งสิ้น 7,852 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 76 แห่ง เทศบาลนคร 30 แห่ง เทศบาลเมือง 178 แห่ง เทศบาลตำบล 2,233 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 2,233 แห่ง และท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ 2 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2561)

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการพัฒนาเด็กในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเองมีรูปแบบการบริการและการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งได้มีการจัดทำแผน

และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนเอาไว้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย แต่เท่าที่การส่งเสริมและการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มักจะเป็นในรูปแบบของการดำเนินกิจกรรม เช่น กิจกรรมในเทศกาลวันสำคัญ กิจกรรมป้องกันยาเสพติด กิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ การให้เงินสนับสนุนศูนย์เด็กเล็กในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น (สมพงษ์ จิตระดับ, 2555)

ผลการสำรวจเบื้องต้นเรื่อง “ประสบการณ์การทำงานด้านเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โครงการพัฒนารูปแบบตำบลส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชน (2561) สอบถามประสบการณ์ทำงานด้านเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นจำนวน 50 พื้นที่ ช่วงปี พ.ศ. 2561 ประกอบไปด้วย ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ การสำรวจพบว่า โครงการด้านเด็กและเยาวชนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินงานที่ผ่านมามีด้านต่าง ๆ หลากหลาย โดยมีสัดส่วนดังต่อไปนี้

เนื้อหาการดำเนินงานโครงการ	ร้อยละ (ความถี่)
ด้านการฝึกอบรม (Training) การพัฒนาศักยภาพและทักษะเด็กและเยาวชนในด้านต่างๆ เช่น การวิเคราะห์ การคิด เป็นต้น	42.3 (32)
ด้านการต่อต้านยาเสพติด	12.94 (11)
ด้านอาสาสมัครและจิตอาสา	8.20 (7)
ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4.65 (4)
ด้านประเพณีและวัฒนธรรม	5.88 (5)
ด้านเพศและความรุนแรง	5.88 (5)
ด้านการจัดการความรู้ นโยบายสาธารณะ กฎหมายและการทุจริต	5.88 (5)

เนื้อหาการดำเนินงานโครงการ	ร้อยละ (ความถี่)
ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.70 (4)
ด้านการแข่งขันกีฬา	3.52 (3)
ด้านสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิต	3.52 (3)
ด้านการดูแลผู้สูงอายุ	2.35 (2)

ที่มา: ตารางสรุปการประเมินองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนารูปแบบ
ตำบลส่งเสริมสภาเด็กและเยาวชน. คณะทำงานโครงการพัฒนารูปแบบตำบลส่งเสริม
สภาเด็กและเยาวชน, 2562

การสำรวจพบว่าองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินกิจกรรม
หรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน อันดับแรก คือ ด้าน
การฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพและทักษะเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ ร้อยละ
42.3 รองลงมาคือ ด้านการต่อต้านยาเสพติด ร้อยละ 12.94 ถัดมา คือ
ด้านอาสาสมัครและจิตอาสา ร้อยละ 8.20 และ ด้านประเพณีวัฒนธรรม
ด้านเพศและความรุนแรง ด้านการจัดการความรู้ นโยบายสาธารณะ
ด้านกฎหมายและการทุจริต ร้อยละ 5.88 เท่ากันทั้งหมด ลำดับต่อมาคือ
ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 4.65 เท่ากัน
และ ด้านการแข่งขันกีฬา ด้านสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิต ร้อยละ
3.52 เท่ากัน โดยลำดับท้ายสุด คือ การดูแลผู้สูงอายุ ร้อยละ 2.35

ผลการสำรวจดังกล่าวยังชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น
ได้ดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน
แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบแรก “การฝึกอบรมให้ความรู้” (Training) และ
รูปแบบต่อมาคือ รูปแบบ “การจัดกิจกรรม” (Activity) กล่าวได้ว่าที่ผ่านมาการ
ดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่น

ส่วนใหญ่ยังไม่ได้เป็นรูปแบบการพัฒนาระบบกลไกการส่งเสริมพัฒนาเด็ก และเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน หรือ กิจกรรมเชิงกระบวนการ (Process) ที่นำไปสู่การริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง แต่โครงการด้านเด็กเยาวชน ส่วนใหญ่ท้องถิ่นจะเป็นการจัดกิจกรรมรายครั้ง (Event) รวมทั้งเป็นการจัด กิจกรรมตามวาระโอกาสต่าง ๆ ตามงบประมาณที่ท้องถิ่นรับการจัดสรรมา

การสำรวจเดียวกันเรื่อง “*ประสบการณ์การทำงานด้านเด็กและ เยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา*” พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ งานด้านเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดความรู้ ความ เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร ส่งผลให้การดำเนินงานและทำกิจกรรมร่วมกันไม่ราบรื่น สอดคล้องกับรายงานโครงการติดตามและประเมินผลตามนโยบายของ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ งบประมาณปี 2560 ในเรื่อง “*การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน*” พบว่าองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมีความเข้าใจไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินการด้าน สภาเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ควรมีการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ก่อนการดำเนินงาน โดยพิจารณาจากบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง มีความเข้าใจการใช้จ่ายงบประมาณ มีวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ พร้อมในการ ดำเนินงาน การบริหารจัดการที่ถูกต้องตามข้อระเบียบบังคับ

สถานการณ์ข้างต้น การพัฒนาเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีอย่างยั้งที่ ต้องมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำเสนอประเด็นสำคัญเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข และ หาแนวทางการส่งเสริมและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อให้เกิดการส่งเสริม ให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน ริเริ่มทำ กิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง และเพื่อผลักดัน เป็นนโยบายโดยคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.) และเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัจจัยเอื้อและอุปสรรคปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน ริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชน
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาทบทวนและสังเคราะห์วรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Content analysis) โดยเนื้อหาในการศึกษาทบทวน ได้แก่ เอกสารและรายงานการวิจัยด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน หลักสูตรและโครงการของท้องถิ่นด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน นโยบายและแผนของภาครัฐที่เกี่ยวกับ การพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านเด็กและเยาวชน

ขอบเขตด้านประชากร การศึกษานี้เก็บข้อมูลด้วยการจัดเวทีการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 2 เวที (ครั้ง) เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นเรื่องการส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง ว่าอะไรคือจุดคานงัดเพื่อความสำเร็จ (Critical Success Issue) ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน และระดมความเห็นจากผู้เข้าร่วมเวที ในประเด็นร่วมหาแนวทาง

การส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 20 คน ประกอบไปด้วย ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนสภาเด็กและเยาวชนตำบล ตัวแทนสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย ตัวแทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนคนทำงานด้านเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน

วิธีการศึกษา

กระบวนการดำเนินการศึกษาและพัฒนาข้อเสนอฯ จะถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร ส่วนที่ 2 เวทีเก็บข้อมูลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยวิธีการสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 16 คน ประกอบด้วย ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 ท่าน ตัวแทนสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยและสภาเด็กและเยาวชนตำบล จำนวน 4 ท่าน ตัวแทนกลุ่มเด็กและเยาวชนจำนวน 2 ท่าน ตัวแทนภาครัฐ จำนวน 6 ท่าน ตัวแทนภาคประชาสังคมทำงานด้านเด็ก จำนวน 2 ท่าน โดยตัวแทนที่ได้รับการคัดเลือกเข้าเวทีสนทนากลุ่มย่อยคัดเลือกจากบุคคลที่ดำเนินงานโดยตรงกับการขับเคลื่อนงานสภาเด็กและเยาวชนใน อปท. ที่มีผลงานชัดเจน และเป็นผู้ดำเนินนโยบายโดยตรง ส่วนที่ 3 เวทีสังเคราะห์และสะท้อนข้อมูล (Feedback) ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน จำนวน 2 ท่าน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 ท่าน ตัวแทนภาครัฐ จำนวน 3 ท่าน ตัวแทนสภาเด็กและเยาวชน จำนวน 2 ท่าน คณะศึกษาได้ดำเนินการสำรวจและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยคัดเลือกจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ดำรงตำแหน่ง และมีบทบาทในการขับเคลื่อนการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและ

เยาวชนในระดับประเทศ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปผลและจัดทำเอกสาร
เสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน
แห่งชาติ (กดยช.) เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนนโยบายด้านเด็กและเยาวชน

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน และสภาเด็กและเยาวชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนด
บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยจัดทำ
“มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน” ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดบริการ
สาธารณะด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหาร
ส่วนตำบล (อบต.) บนพื้นฐานของความถูกต้องเหมาะสมทางวิชาการ โดย
คำนึงถึงศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบริบทความพร้อม
ด้านทรัพยากรท้องถิ่นชุมชนที่มีอยู่ มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน
มีวัตถุประสงค์ 5 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาทั้งทาง
ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเต็มตามศักยภาพและเหมาะสมตามวัย (2) เพื่อ
ปรับวิธีการจัดบริการจากสาขาการพัฒนากลายเป็นการจัดบริการตามพัฒนาการ
ของละวัยให้เป็นมาตรฐานสากล (3) เพื่อปรับบทบาทการบริหารของหน่วยงาน
ภาครัฐ เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัวและทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วม
รับผิดชอบการพัฒนาเด็กและเยาวชน (4) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำ
ยุทธศาสตร์ โครงการ กิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มีความถูกต้องเหมาะสมทางวิชาการ
และสอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนภายใต้การมีส่วนร่วม
ของทุกฝ่ายในชุมชน (5) เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตาม ประเมินผล

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชน “มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน” นอกจากนี้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำ “มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” โดยมุ่งเน้นพัฒนาเด็กอายุระหว่าง 2-5 ปี ที่เข้ารับการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หลักเกณฑ์ให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบและหนังสือสั่งการ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ตามบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความเหมาะสมและเป็นปัจจุบันเพื่อรองรับนวัตกรรมต่าง ๆ อย่างไรก็ตามบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ตามมาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ยังได้ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาสภาพเด็กและเยาวชนในระดับตำบล

ในปี พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 กำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนระดับอำเภอ จำนวน 878 อำเภอ และระดับจังหวัด 76 จังหวัด และให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานครและสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาเด็กแห่งชาติปี พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้มีที่ปรึกษาคณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนระดับอำเภอ ประกอบด้วย (1) พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (2) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลอำเภอนั้น (3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (4) ผู้แทนองค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมหรือผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับเด็กและเยาวชนเพิ่มมากขึ้นแต่ยังไม่ได้มีบทบาทที่ชัดเจนมากนัก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 เมื่อพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงกำหนดให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบลขึ้น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตำบล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนของท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นแกนนำในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น (ชานนท์ โกมลมาลย์ และคณะ, 2560) นโยบายดังกล่าวนี้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนรวมทั้งให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม ได้เข้ามา มีบทบาทในการดำเนินการด้านการส่งเสริมพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน เรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนนี้ สมพงษ์ จิตระดับ (2559) เห็นว่า การขับเคลื่อนเชิงบูรณาการพลังเด็กและเยาวชนกับพลังชุมชนท้องถิ่นเพื่อการเสริมสร้างการพัฒนาสุขภาวะของเด็กและเยาวชนในชุมชน ประกอบด้วย

(1) การฟังเสียงเด็กเป็น (Listen by heart) ผู้ใหญ่ต้องรับฟังเสียงเด็กอย่างตั้งใจ มองเด็กเป็นศูนย์กลางบนพื้นฐานความสนใจ ความต้องการ และปัญหาใกล้ตัว ผู้ใหญ่ต้องลดอคติ การรู้มากกว่า การอธิบายให้เท่าที่จำเป็น เปิดโอกาสให้พื้นที่เด็กร่วมกันพัฒนาใจหทัยวิจัยปัญหาตนเอง ผู้ใหญ่เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้แนะแนวทางและเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ร่วมศึกษาไปกับกลุ่มเด็กและเยาวชนทุกขั้นตอน ให้ความสำคัญกับสิทธิเด็กในเรื่องของการมีส่วนร่วม พลังคิด หัวข้อสำคัญ กิจกรรมที่นำมาใช้และอื่น ๆ

(2) กิจกรรมคัดสรร (Selected activities) ต้องออกแบบ (Design) ให้สอดคล้องกับเสียงความต้องการ ความสนใจและปัญหาใกล้ตัวของเด็ก เป็นสำคัญ การขึ้นใจหทัยวิจัยชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญต้องเป็นปัญหาใกล้ตัว

ท้าทาย น่าสนใจ สามารถลงภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบได้ กิจกรรมจึงมีลักษณะเป็นโครงการ (Project based) หรืองานวิจัยชุมชนที่เด็กร่วมกันกำหนดปัญหาวิจัยด้วยกัน กิจกรรมคัดสรรจึงถูกออกแบบมาให้สัมพันธ์สอดคล้อง มีความหมายและคุณค่าต่อการพัฒนาคุณลักษณะของเด็กไทยเป็นสำคัญ ตอบโจทย์การวิจัยชุมชนและสร้างเสริมทักษะชีวิต กระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การเรียนด้วยตนเองได้

(3) การมีส่วนร่วมจากภายใน (Inside-out participation) มักถูกกำหนดจากภายนอกจากสถาบันการศึกษา หน่วยวิจัย นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน (Outside-in participation) ให้เกิดการรวมตัว การประชุมเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโจทย์ ปัญหาการศึกษาตามกรอบวิจัยและขั้นตอนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย มีลักษณะเชิงบังคับทางวิชาการ เกิดแกนนำเด็กและผู้นำเยาวชนตามธรรมชาติ เป็นผู้นำธรรมชาติที่ชุมชนช่วยกันดูแล ให้คำแนะนำ และสร้างเสริมให้มีภาวะผู้นำของกลุ่มได้ เกิดการขยายตัวเชื่อมโยงเป็นกลุ่ม ชมรมเฉพาะด้านสร้างผลงาน ได้รับการยอมรับ มีโอกาสพัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดเป็นเครือข่ายในท้องถิ่นชุมชนของตนเอง เกิดภาวะการณ์มีส่วนร่วมภายในอย่างแท้จริง

(4) ชุมชนแห่งการขัดเกลา (Community of socialization) เป็นทุนทางสังคมเดิมที่มีอยู่ที่ผู้ใหญ่ในชุมชนจะเป็นผู้ดูแล เอาใจใส่ อบรมสั่งสอน ตักเตือนชี้แนะ การทำให้ชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning community) ด้วยกระบวนการสร้างกลุ่มเด็ก ฟังเสียงเด็กเป็น ขึ้นโจทย์ ปัญหา ใกล้ตัว เชื่อมโยงลงสู่ภาคสนามด้วยงานวิจัยชุมชน การลงภาคสนาม การเก็บข้อมูล การเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ชาวบ้าน การทำแผนที่ชุมชน การฝึกหัดลงมือปฏิบัติ

กลไกการพัฒนาเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชน

นับตั้งแต่การออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในหลายด้าน ทั้งการสนับสนุนให้กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน โดยมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) กลุ่มชุมชน ที่ผ่านมามีการสนับสนุนเด็กและเยาวชนนั้นมีหลายด้านและมีกลไกการพัฒนาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนหลายกลไก โดยกลไกที่หนุนเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนมีทั้งกลไกด้านการพัฒนาศักยภาพ กลไกด้านการรับฟังความคิดเห็นและการเสนอนโยบาย กลไกด้านการสนับสนุนงบประมาณ โดยมีรายละเอียดกลไกต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) กลไกด้านการพัฒนาศักยภาพ

หลักสูตรอบรมนักพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2559 กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดทำร่างหลักสูตรฝึกอบรม “นักพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับท้องถิ่น” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชนภาคประชาสังคม มีศักยภาพในการทำงานเพื่อการส่งเสริมพัฒนาและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้นักพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นดูแลปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากปัญหาและดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม กรมกิจการเด็กและเยาวชนจึงได้จัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนานักพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับท้องถิ่น โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจความสำคัญของการเป็นวิทยากรกระบวนการ และเรียนรู้ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล การออกแบบกิจกรรม และการเขียนแผนโดยใช้ฐานข้อมูลที่มีอยู่ และฝึกทักษะการแสดงความคิดเห็นต่อแผนการดำเนินการของกลุ่มอื่น การนำประสบการณ์เดิม

มาออกแบบพัฒนาโครงการ ออกแบบการปฏิบัติงาน และนำไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ โดยกำหนดให้มีวิชาการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงาน โครงการ และการประเมินผล เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมได้บูรณาการความรู้ เพื่อพัฒนางานด้านเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวนี้ก็ไม่ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยังไม่ทั่วถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) กลไกด้านการรับฟังความเห็นและการเสนอนโยบาย

สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 11(4) กำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.) มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ อย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ทบทวนกลไกและกระบวนการทำงานและพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะและทัศนคติ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของประเทศ

สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี 2560 และประจำปี 2561 ที่ผ่านมา ได้จัดขึ้นในประเด็นเกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยตรง ตอกย้ำความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภารกิจส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชนตำบล โดยสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติประจำปี 2560 จัดขึ้นในประเด็นหัวข้อ “ท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนสู่ประเทศไทย 4.0” และสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติประจำปี 2561 ประเด็นหัวข้อ “ท้องถิ่นไทย ร่วมใจพัฒนาเด็กและเยาวชน” มีมติการประชุมสมัชชาฯ เพื่อจัดทำแนวทางการขับเคลื่อนมิติสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติจำนวน 13 ข้อ ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ การกำหนดให้ประเด็นท้องถิ่นกับการส่งเสริมพัฒนาเด็ก

และเยาวชนเป็นนโยบายสำคัญแห่งชาติ ในขณะที่ข้อเสนอระดับบริหารเห็นว่ากระทรวงมหาดไทยต้องออกกฎหมายและระเบียบโดยเฉพาะระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังเสนอให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและเครือข่ายเด็กและเยาวชน โดยผลักดันทั้งระดับจังหวัดและตำบลรวมไปถึงขอให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นร่วมกับกรมกิจการเด็กและเยาวชนจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีสมรรถนะในงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน และมีความสามารถในการจัดทำแผนการระดมทรัพยากรและการบริหารจัดการโดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กล่าวได้ว่า สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี 2560 และประจำปี 2561 ที่ผ่านมานั้น มีประเด็นหลักเกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยตรง อย่างไรก็ตามทิศตสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี 2560 และประจำปี 2561 ยังอยู่ในระหว่างการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.) เพื่อนำไปดำเนินการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องส่งเสริมสนับสนุนเด็กและเยาวชนในลำดับต่อไป

(3) กลไกด้านการอุดหนุนงบประมาณ

กลไกหลักด้านการอุดหนุนงบประมาณ กรมกิจการเด็กและเยาวชน ได้สนับสนุน “เงินอุดหนุนแก่สภาเด็กและเยาวชน” ทุกระดับทั่วประเทศ เป็นการสนับสนุนเงินทุนให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปทำกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนและสังคมของตนเอง ในปีงบประมาณ 2559

เป็นเงิน 42,280,000 บาท เพื่อให้สภาเด็กและเยาวชนทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ระบุในพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และกิจกรรมตามนโยบายกรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยโอนให้กับสำนักงานบ้านพักเด็กและครอบครัว (บพด.) เพื่อประสานดูแลการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชน

นอกจากนี้ยังมีการอุดหนุนงบประมาณรายโครงการทั้งจากกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาทิ กองทุนคุ้มครองเด็ก กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม รวมไปถึงหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา นอกจากหน่วยงานองค์กรที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังมีองค์การภาครัฐที่สนับสนุนงบประมาณให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อให้กลุ่มเด็กและเยาวชน แต่การดำเนินงานโครงการหรือจัดกิจกรรมของกลุ่มเด็กและเยาวชนจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขหรือเป้าหมายของหน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนทุนนั้น เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สนับสนุนงบประมาณให้กลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อดำเนินงานจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อป้องกัน แก้ไขและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแผนการปฏิบัติงานที่ได้ร่วมกันในพื้นที่กำหนดขึ้น กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มอบเงินทุนสนับสนุนให้ชมรม ชุมชน กลุ่มกิจกรรมของเด็กและเยาวชนในระดับมัธยมและมหาวิทยาลัย โดยที่ชมรม ชุมชน กลุ่มกิจกรรมของเด็กและเยาวชนมีเป้าหมายในการดำเนินงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2558)

ปัจจัยเอื้อต่อการส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและ กลุ่มเด็กและเยาวชน

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมและ
การสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน พบว่า
มีปัจจัยเอื้อต่อการส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่ม
เด็กและเยาวชน คือ (1) ปัจจัยเอื้อในการสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชน (2) ปัจจัย
เอื้อด้านพี่เลี้ยงกลุ่มเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชน (3) ปัจจัยเอื้อ
ด้านแหล่งทุนสนับสนุนงานพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยมีรายละเอียด
ดังต่อไปนี้

(1) ปัจจัยเอื้อในการสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชน

ประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น
สมพงษ์ จิตระดับ (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยสู่การปฏิบัติ: รูปแบบ
การมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย” และได้เสนอขั้นตอน
การดำเนินงานพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดแนวทางใน
การนำไปปฏิบัติได้จริง โดยหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางการ
พัฒนาสภาเด็กและเยาวชนตามข้อเสนอดังนี้จะเป็นปัจจัยเอื้อที่จะนำไปสู่
การสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ต่อเนื่องและ
ยั่งยืน ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 การริเริ่มด้วยวิสัยทัศน์ กระบวนการคิดใหม่ของ
ผู้บริหารในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 มีข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กและ
เยาวชนในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้
ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ในการคิดและ
มีส่วนร่วมในกิจกรรมในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนาชมรม องค์กรเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 6 สร้างผลงาน เปิดพื้นที่กิจกรรมสร้างเวที สนับสนุนงบประมาณและอำนวยความสะดวก

ขั้นตอนที่ 7 สภาเด็กในสภาผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชนร่วมตัดสินใจ ด้านนโยบาย

ขั้นตอนที่ 8 เติมเต็ม ส่งเสริมพัฒนารูปแบบด้วยการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนด้านต่างๆ

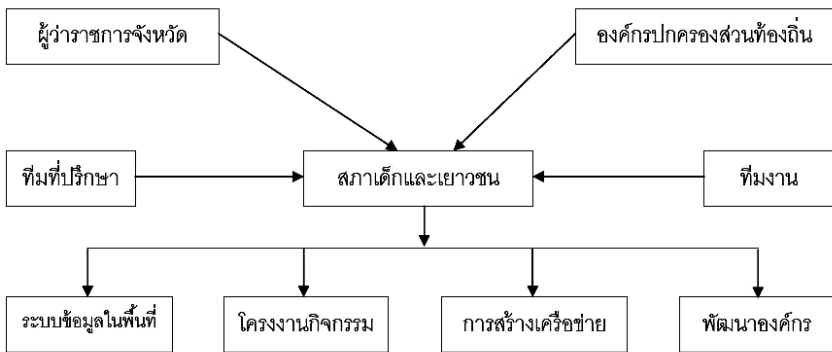
ขั้นตอนที่ 9 เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแผนแม่บทท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 10 สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมจากน้อยไปหามาก ด้วยการเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่มากขึ้นเรื่อยๆ

นอกจากนี้แล้ว งานวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทยของสมพงษ์ จิตระดับ (2550) พบว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมที่พึงประสงค์ของสภาเด็กและเยาวชน และพบอุปสรรคแนวโน้มของการดำเนินงานสภาเด็กและเยาวชนในอนาคต กล่าวคือ การดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชนประสบความสำเร็จเพียงร้อยละ 40-50 เท่านั้น ซึ่งจุดแข็งที่ส่งผลให้ท้องถิ่นนั้นๆ ประสบความสำเร็จ ได้แก่ (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดให้ความสำคัญต่อนโยบายด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัดของตน (2) ประธานสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดมีความเข้มแข็ง ยึดหยุ่นและมนุษยสัมพันธ์ดี (3) ทีมงานของสภาเด็กและเยาวชนที่ช่วยเหลือกันในบรรยากาศที่เป็นกันเอง สนุกสนานและรู้จักบทบาทของตนเอง (4) ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวิสัยทัศน์ นโยบายเชิงทรัพยากรมนุษย์ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก สถานที่และการจัดสรรงบประมาณ

เป็นต้น (5) ทีมที่ปรึกษาสภาเด็กและเยาวชน ได้แก่ อดีตประธานสภาเด็กและเยาวชน นักวิชาการ ปราชญ์ท้องถิ่นที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา

แผนภาพ: รูปแบบของสภาเด็กและเยาวชนที่ประสบความสำเร็จ

ที่มา: สมพงษ์ จิตระดับ. รูปแบบการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย, 2550

การเก็บข้อมูลการสนทนากลุ่มกับเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชน เห็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยข้างต้นว่า กลไกการทำงานของสภาเด็กและเยาวชนจะเข้มแข็งได้ดีขึ้นก็ด้วยการหนุนเสริมจากภาครัฐในทุกระดับ ปัจจัยเอื้อที่สำคัญมากอย่างหนึ่งคือ ผู้บริหารท้องถิ่น ที่มีวิสัยทัศน์และมีแนวคิดการเปิดพื้นที่ให้กับเด็กและเยาวชน มีการตั้งสภาเด็กและเยาวชนกับกลุ่มเด็กและเยาวชนไปร่วมทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในวาระโอกาสต่าง ๆ ส่งผลให้กลุ่มเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นนั้นมีความเข้มแข็งขึ้น และมีการรวมกลุ่มกันมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สำหรับสภาเด็กและเยาวชนในระดับอำเภอเป็นบ้านพักเด็กและเยาวชนจังหวัด และ

นายอำเภอเป็นผู้ดูแลทำให้การทำงานในระดับอำเภอซึ่งมักไม่ได้ประสานงาน และร่วมกิจกรรมกันมากนัก สภาเด็กและเยาวชนระดับอำเภอจึงขาดความเข้มแข็ง

(2) ปัจจัยเอื้อด้านที่เลี้ยงกลุ่มเด็กและเยาวชน

การดำเนินงานโครงการหนุนเสริมเยาวชนจิตอาสาสร้างสรรค์ กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อท้องถิ่น โดยมูลนิธิวิญญไวย (2559) เสนอว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่สำคัญในพื้นที่จะช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มเยาวชน ชุมชน และสร้างความยั่งยืนให้กับกระบวนการพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง พี่เลี้ยงหรือโค้ชคือ ปัจจัยสร้างความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพมากกว่ากลไกเชิงระบบอื่น ๆ เพราะจากการทำงานที่ผ่านมาของมูลนิธิวิญญไวยค้นพบว่า ในพื้นที่ที่มีผู้ทำบทบาทพี่เลี้ยงให้กับเยาวชนอย่างชัดเจนต่อเนื่อง ตลอดจนมีความรู้ความสามารถในการเป็นพี่เลี้ยงกลุ่มเยาวชน พื้นที่นั้นจะมีกิจกรรมการพัฒนาเยาวชนต่อเนื่อง เยาวชนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจนเห็นความเปลี่ยนแปลงชัดเจน เช่น ในพื้นที่มหาวิทยาลัย หากมีอาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงอย่างชัดเจน กิจกรรมอาสาสมัครตลอดจนกิจกรรมพัฒนาเยาวชนจะยังเกิดขึ้น แม้จะไม่มีกลไกใด ๆ รองรับก็ตาม หรือแม้กระทั่งพี่เลี้ยงเองคือผู้ที่ผลักดันให้ท้องถิ่นสร้างกลไกเชิงระบบบางอย่างขึ้นมารองรับการพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ได้ในที่สุด ดังนั้นการทำงานพัฒนาเยาวชนอาสาสมัครในท้องถิ่น จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาพี่เลี้ยงกลุ่มเยาวชน ในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งทั้งเชิงความรู้ ทักษะและมีทัศนคติเชิงบวกในการพัฒนาเยาวชนอาสาสมัคร เพื่อให้พี่เลี้ยงกลายเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในชุมชน ทั้งกับตัวเยาวชนอาสาสมัครเองและกับท้องถิ่น ข้อมูลจากเวทีสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนชี้ว่า พี่เลี้ยงสภาเด็กหรือพี่เลี้ยงกลุ่มเด็กเยาวชนที่มีอยู่ในโครงสร้างของท้องถิ่นเดิมอยู่แล้ว ท้องถิ่นบางแห่งเป็นนักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ บางแห่งเป็น

นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติการที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเด็กและเยาวชนควบคู่ไป
กับงานอื่นๆ หากตัวพี่เลี้ยงมีประสบการณ์ทำงานร่วมกับเด็กและเยาวชน
มีความรู้ความสามารถ จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น พี่เลี้ยงเด็ก
และเยาวชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บรรยากาศการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กให้
มันเกิดความสุขสนุกสนาน เป็นผู้เห็นตัวตนและมองเห็นในเรื่องพัฒนาการของ
เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ ท้องถิ่นจึงสามารถหนุนเสริมเยาวชน
จิตอาสาสร้างสรรค์กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาวะเพื่อท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

(3) ปัจจัยเอื้อด้านแหล่งทุนสนับสนุนงานด้านเด็กและเยาวชน

การส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่ม
เด็กและเยาวชน ริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคม
จำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ การสนับสนุนด้าน
งบประมาณถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่เห็นได้ว่า
ในปัจจุบันมีหน่วยงานหลายภาคส่วนให้การสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่ม
เด็กและเยาวชน สภาเด็กและเยาวชน รวมทั้งสนับสนุนให้แก่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน การสนับสนุนทุนและงบ
ประมาณจากหลายแหล่งทุนก็เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่เอื้อต่อการส่งเสริมให้
ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง

อุปสรรคและปัญหาการส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็ก และเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน

ผลการศึกษาพบว่าอุปสรรคและปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมให้
ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชน ในหลายระดับและหลายด้าน ได้แก่
(1) อุปสรรคปัญหาในระดับกฎหมายและนโยบายระดับชาติ (2) อุปสรรค
ปัญหาในระดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) อุปสรรคปัญหาในระดับ
กลุ่มเด็กและเยาวชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) อุปสรรคปัญหาด้านกฎหมายและนโยบาย

การสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องและการจัดเวทีสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่เป็น “จุดคานงัด” ในประเด็นเรื่อง การดำเนินงานส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชน คืออุปสรรคปัญหาด้านกฎหมายและนโยบาย ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาใหญ่ที่สำคัญที่สุดเนื่องจากข้อกฎหมายเป็นสิ่งที่กำหนดอำนาจหน้าที่ด้านต่าง ๆ เช่น การกำหนดการจัดสรรงบประมาณ การกำหนดบทบาทของผู้ปฏิบัติงานรวมถึงการดำเนินงานอื่น ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กเยาวชนและสภาเด็กเยาวชนตำบล กล่าวคือ “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542” เป็นกฎหมายหลัก ในการกำหนดแนวทางปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะและการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจุบันพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้ระบุอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเด็กและเยาวชนเอาไว้ในหมวดที่ 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา องค์กรบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษา การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ แต่พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ยังไม่ได้ระบุอำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถดำเนินงานเรื่องสภาเด็กและเยาวชนได้

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความตั้งใจและต้องการส่งเสริมและสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนโดยตรง แต่ตามข้อกฎหมายแล้วไม่สามารถทำได้ เนื่องจาก “อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถที่จะจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ แต่ไม่สามารถอุดหนุนงบประมาณให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชนได้โดยตรง เพราะไม่ใช่บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมาย” ซึ่งระเบียบปฏิบัติไม่สามารถยืดหยุ่นแก้ไขได้ตามสภาพการณ์

ในขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ระบุให้มีการตั้ง “สภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล” ขึ้นทั่วประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยมีสภาเด็กและเยาวชนทุกระดับจำนวนทั้งสิ้น 8,780 แห่ง รวมทั้ง พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 8 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบในการดำเนินการกิจกรรมด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมตามช่วงวัย รวมทั้งการมีส่วนร่วมต่อสังคม ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมประสานเชิงพื้นที่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกในการแก้ปัญหาความไม่ปลอดภัยและการเฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่ที่อาจจะส่งผลเชิงลบต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ด้วยเหตุนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลจึงกลายเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานสภาเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 แต่ทว่าในหลายเทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่มีความพร้อมในการทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนเนื่องจากความกังวลเรื่องอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน หากสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนไปแล้ว ถูกตรวจสอบจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เรื่อง “การเบิกจ่ายไม่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย” ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542” ไม่ได้ระบุอำนาจหน้าที่ด้านการพัฒนาส่งเสริมสภาเด็กและเยาวชนเอาไว้ ดังนั้น แนวทางที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถส่งเสริมสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนได้ในปัจจุบันก็คือ การจัดกิจกรรมให้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นผู้เข้าร่วม หรือเป็นกิจกรรมในรูปแบบของการสนับสนุนประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น หากจะส่งเสริมท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยตรงจะต้องมีการขับเคลื่อนให้เกิดการแก้ไขพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ปัจจุบันอุปสรรคปัญหาในประเด็นดังกล่าวได้ถูกขับเคลื่อนไปแล้ว กล่าวคือ “ภารกิจสภาเด็กและเยาวชนอยู่ในระหว่างการถ่ายโอนภารกิจ” ตามแผนปฏิรูประบบราชการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2564 เป็นการถ่ายโอนภารกิจของกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไปให้กับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้กระทรวงมหาดไทย โดยคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ เสนอแผนให้มีการถ่ายโอนภารกิจงานสภาเด็กและเยาวชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแล

รับผิดชอบโดยตรง เนื่องจากเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในด้านงบประมาณ บุคลากร ตลอดจนมีความใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่สุด ซึ่งสามารถส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต ระบุให้ดำเนินการถ่ายโอนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 5 ปี และเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

(2) อุปสรรคปัญหาในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านอุปสรรคปัญหาด้านการจัดทำแผนท้องถิ่น จากการศึกษา

พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความต้องการและเห็นความสำคัญในการส่งเสริมและทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมีการจัดทำ “โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน” บรรจุเอาไว้ใน “แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี” ซึ่งแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีเป็นแผนแม่บทที่ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและพัฒนาตำบล เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด บรรลุจุดมุ่งหมายของการพัฒนา ก่อให้เกิดผลในการตอบสนองความต้องการของประชาชน กล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมี “โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน” เป็นส่วนหนึ่งของ “แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี” ซึ่งเป็นภารกิจที่อยู่ภายใต้กองใดกองหนึ่ง เช่น กองการศึกษาหรือกองสวัสดิการสังคม (ตามบริบทของแต่ละ อบต.) งานด้านเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีสถานะเป็น “โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน” แต่ยังไม่ได้มีการจัดทำ “แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น” ทำให้การส่งเสริมพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนอยู่ในรูปแบบโครงการและกิจกรรมระยะสั้น ขาดการเชื่อมโยงแผนจากระดับนโยบายถึงระดับปฏิบัติการ ขาดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน

ในการจัดทำแผนและออกแบบโครงการฯ ไม่สามารถบ่งชี้ได้ว่าโครงการและ กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชน และกลุ่มเด็กและเยาวชน ริเริ่มทำ กิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง ดังนั้น หากจะ ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถ สนับสนุนสภาเด็กและเยาวชน และกลุ่มเด็กและเยาวชน ริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาใน ชุมชนของตนเองได้อย่างคล่องตัวและเป็นแผนงานที่มีความต่อเนื่องระยะยาว จะต้องมีการจัดทำ “แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น” ให้สอดคล้องกับ แผนยุทธศาสตร์ของชาติอื่นๆ ด้วย

(3) อุปสรรคปัญหาในระดับกลุ่มเด็กและเยาวชน

ด้านทัศนคติของเด็กและเยาวชน จากรายงานของมูลนิธิ วิวายไฉววาย (2559) การสำรวจเบื้องต้น ในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน พบว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวกันของเยาวชนในลักษณะของกลุ่ม เยาวชนเพื่อทำกิจกรรมสร้างสรรค์ ทั้งที่เป็นเชิงจิตอาสาและไม่เชิงจิตอาสา ค่อนข้างมาก มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ทำหน้าที่หนุนเสริมกลุ่ม เยาวชนจิตอาสาและกิจกรรมอื่นๆ พบว่ายังมีปัญหาเรื่องทัศนคติใน การทำงานที่ต้องปรับผ่านกระบวนการให้คำปรึกษาระหว่างทำงานและทำตัว เป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การเตรียมงานล่วงหน้าทีกระชั้นชิด ปัญหาการบริหาร เวลา มีปัญหาเกิดขึ้นไม่แจ้งทางทีมงานโครงการฯ เพราะกลัวถูกลงโทษ ซึ่ง ปัญหาเหล่านี้นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาทางวุฒิภาวะส่วนตัวของ เยาวชน แม้ว่าเยาวชนจำนวนไม่น้อยมีอายุสูงและมีประสบการณ์การทำงาน มาก่อน แต่ก็ยังพบปัญหาเหล่านี้ จึงชวนให้ตั้งคำถามถึงระบบการทำงาน ร่วมกับเด็กเยาวชนที่ผ่านมาและของโครงการเองว่ายังต้องปรับกระบวนการ หนุนเสริมให้เต็มเต็มเรื่องเหล่านี้มากขึ้น เยาวชนจิตอาสายังไม่สามารถประเมินผล โครงการตนเองได้อย่างเหมาะสม ทีมงานโครงการฯ ที่ดำเนินงานกับเด็กและ

เยาวชนในพื้นที่ ควรเสริมเรื่องการประเมินผลเข้าไปในกิจกรรมเตรียมความพร้อมและให้คำปรึกษาเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็สะท้อนว่า เด็กและเยาวชนบางกลุ่มยังมีทัศนคติว่า ตำแหน่งประธานหรือคณะทำงานสภาเด็กและเยาวชน จะมีอำนาจมากกว่า เด็กและเยาวชนคนอื่นหรือกลุ่มอื่น ทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ไม่ต้องการทำงานร่วมด้วย ประธานสภาเด็กและเยาวชนและคณะทำงานนั้นๆ จึงทำงานอย่างโดดเดี่ยวไม่สามารถประสานขอความร่วมมือจากเด็กเยาวชนในพื้นที่ได้ นอกจากนี้สภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนเห็นว่าปัญหาที่สำคัญในการทำงาน คือ ปัญหาการคัดเลือกสภาเด็กและเยาวชนในเวทีการคัดเลือกสภาเด็กและเยาวชนทั้งระดับตำบลและระดับอำเภอ พบว่าการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง เด็กเยาวชนในท้องถิ่นไม่รู้จักสภาเด็กและเยาวชน เวทีการคัดเลือกตัวแทนสภาเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมเป็นมาจากโรงเรียนเดียวกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งมักจะนำเอาเด็กและเยาวชนที่เจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคุ้นเคยมาเป็นประธานและคณะทำงานสภาเด็กและเยาวชน สุดท้ายปัญหาการทำงานอีกด้านคือ เรื่องความเข้าใจของผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชนทำกิจกรรมอะไรบ้าง ทำแล้วเกิดประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมอย่างไร ทำให้ผู้ปกครองบางส่วนไม่สนับสนุนให้บุตรหลานมาทำกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น รวมทั้งไม่สนับสนุนให้มาร่วมเป็นสภาเด็กและเยาวชนตำบล เนื่องจากเกรงว่าจะกระทบต่อเวลาเรียนและหากมาทำกิจกรรมก็จะไม่สามารถที่จะช่วยพ่อแม่ผู้ปกครองทำงานอื่นๆ ได้มากนัก

จุดคานงัด: การส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน

จุดคานงัดที่ 1 การถ่ายโอนภารกิจสภาเด็กและเยาวชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้วยปัจจุบันภารกิจสภาเด็กและเยาวชน “อยู่ในระหว่างการถ่ายโอนภารกิจ” ตามแผนปฏิรูประบบราชการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2564 เป็นการถ่ายโอนภารกิจของกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไปให้กับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้กระทรวงมหาดไทย คือการถ่ายโอนภารกิจด้านสภาเด็กและเยาวชนตำบล/เทศบาล ให้องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลเป็นผู้กำกับดูแล การถ่ายโอนภารกิจด้านสภาเด็กและเยาวชนอำเภอและสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล การถ่ายโอนภารกิจด้านสภาเด็กและเยาวชนเขตและสภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร ให้กับกรุงเทพมหานครเป็นผู้กำกับดูแล การถ่ายโอนภารกิจด้านสภาเด็กและเยาวชนเมืองพัทยาให้เมืองพัทยาเป็นผู้กำกับดูแล รวมทั้งสิ้น 8,780 แห่ง ซึ่งในปัจจุบัน กรมกิจการเด็กและเยาวชน ได้ดำเนินการเสนอการโอนภารกิจด้านสภาเด็กและเยาวชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บรรจุอยู่ในแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) เรียบร้อยแล้ว ซึ่งคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำลังดำเนินงานถ่ายโอนภารกิจสภาเด็กและเยาวชน มีกำหนดใช้เวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2562-2567) ดังนั้น หากจะส่งเสริมท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยตรงให้เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน จะต้องเร่งให้เกิดการถ่ายโอนภารกิจงานสภาเด็ก

และเยาวชนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเร็ว เมื่อการถ่ายโอนภารกิจ สำเร็จรัฐจะสามารถจัดสรรงบประมาณงบเงินอุดหนุนเพิ่มในภารกิจดังกล่าว ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานด้านสภาเด็กและเยาวชนได้ ยกเว้นสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยยังคงให้กรมกิจการเด็กและ เยาวชน ดำเนินการนำเสนอขอของบประมาณงบเงินอุดหนุนให้แก่สภาเด็กและ เยาวชนแห่งประเทศไทยคงเดิม อย่างไรก็ตาม หากการถ่ายโอนภารกิจไม่สามารถ ดำเนินงานได้โดยเร็วตามกำหนดใช้เวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2562-2567) แต่ในระหว่างนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ได้ระบุให้มีการตั้ง “สภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล” ขึ้นทั่วประเทศ ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่การพัฒนาเด็ก และเยาวชนในท้องถิ่นของตนตาม มาตรา 8 มาตรา 22 มาตรา 23 รวมทั้ง พระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผน พัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและ เยาวชนแห่งชาติ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณ เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบในการจัดทำแผน พัฒนาเด็กและเยาวชน ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนได้อย่าง ชัดเจน โดยมีระเบียบจากกระทรวงมหาดไทยรองรับ จะต้องมีการยกเว้น คำสั่งหรือระเบียบ/ข้อบัญญัติบางประการ จากกระทรวงมหาดไทย “ว่าด้วย การสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กเยาวชน” เพื่อเป็นแนวทาง และระเบียบรองรับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถส่งเสริมท้องถิ่น สนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน

จุดคานงัดที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น

สืบเนื่องจากที่ผ่านมา พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ได้ระบุให้มีการตั้ง “สภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล” ขึ้นทั่วประเทศ ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่การพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นของตนตาม มาตรา 8 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำ “แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น” ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ แต่พบว่ายังมีเพียงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งเท่านั้น ที่มีการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังไม่ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น

สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติประจำปี 2560 และประจำปี 2561 ที่ผ่านมา มีประเด็นหลัก เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการตอกย้ำความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภารกิจส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนและสภาเด็กเยาวชนตำบล โดยสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี 2560 จัดขึ้นในประเด็นหัวข้อ “ท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนสู่ประเทศไทย 4.0” มีมติสมัชชาและแนวทางการขับเคลื่อนหลักที่สำคัญ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำแนวทางการคุ้มครองและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม และบรรจุในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับท้องถิ่น ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติและทิศทางการพัฒนาประเทศ

สำหรับสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี 2561 ประเด็นหัวข้อ “ท้องถิ่นไทย ร่วมใจพัฒนาเด็กและเยาวชน” ได้มีมติสมัชชาและแนวทางการขับเคลื่อนหลักที่สำคัญคือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องเร่งจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน
ท้องถิ่นและร่วมมือกับภาคีอื่น ๆ ในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชน
ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาเด็ก
และเยาวชนและสนับสนุนกลุ่มเด็กและเยาวชนให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุน
ได้โดยง่าย

กล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน
แห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 และสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชน
แห่งชาติ ได้เน้นย้ำความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกิจการ
ส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชน แต่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นหลายแห่งไม่ได้มีการจัดทำแผนที่เป็นแผนเฉพาะด้านการพัฒนา
เด็กและเยาวชน ด้วยเหตุนี้จึงต้องเร่งให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
ชี้แจง/กำหนด ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเร่งจัดทำ “แผนการพัฒนาเด็ก
และเยาวชนในท้องถิ่น” โดยบรรจุเอาไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-
2564) ซึ่งรายละเอียดและวิธีการจัดทำแผนฯ เป็นไปตามระเบียบหนังสือ
สั่งการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 และทั้งสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ
เน้นย้ำความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกิจการส่งเสริมและ
พัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน จากเวทีการสนทนากลุ่ม
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนสะท้อนว่า การจัดทำแผน
การพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ไม่ใช่เรื่องของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นเท่านั้น การพัฒนาเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วม
จากทุกภาคส่วนในท้องถิ่น จำเป็นต้องสร้างการพัฒนาเด็กและเยาวชน
อย่างเป็นระบบ สร้างเครือข่ายคนทำงานด้านเด็กและเยาวชนและเครือข่าย
เด็กและเยาวชนให้เข้มแข็ง รวมทั้งเปิดพื้นที่อย่างสร้างสรรค์ให้กับเด็กและ

เยาวชนเองจึงต้องสนับสนุนอย่างจริงจังและต้องดำเนินงานโดยการร่วมมือกันจากทุกภาคส่วน ดังนั้นการสร้างแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องยั่งยืน นอกจากจะต้องมีการจัดทำแผนด้านเด็กและเยาวชนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ต้องเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิด “การระดมสรรพกำลัง” ของคนในท้องถิ่น โดยเริ่มจากให้มี “คณะกรรมการและคณะทำงานส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น” ที่มาจากหลากหลายสาขาอาชีพในท้องถิ่น การพัฒนาคณะกรรมการและคณะทำงานส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น จะเป็นการสร้างเครือข่ายคนทำงานด้านเด็กและเยาวชนท้องถิ่นที่มาจากหลายภาคส่วนในท้องถิ่น คณะกรรมการและคณะทำงานส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น ประกอบไปด้วย ตัวแทนภาครัฐ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ตัวแทนภาคเอกชน/เศรษฐกิจ ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนจากภาควิชาการ และตัวแทนจากภาคเด็กและเยาวชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ

จุดคานงัดที่ 3 การพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน

ความสำคัญอีกประการหนึ่งในการส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนกลุ่มเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งสะท้อนไปในทิศทางเดียวกันว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดระบบการประสานงานกับภาครัฐส่วนกลางในด้านการพัฒนา สภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน รวมทั้งยังขาดผู้ให้คำปรึกษาแนะนำด้านการพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน ให้กับเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในระดับท้องถิ่น ซึ่งระบบที่จะมาช่วยหนุนเสริมองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น อาจจะเป็นระบบการให้คำปรึกษาจากส่วนกลาง โดยกรมส่งเสริม
การปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำในงานส่งเสริมและพัฒนา
สภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน

การเก็บข้อมูลจากตัวแทนเด็กและเยาวชนระดับตำบลและคน
ทำงานด้านเด็กและเยาวชน เห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า จำเป็นต้องหา
แนวทางการพัฒนาศักยภาพและองค์ความรู้ให้กับบุคลากรด้านเด็กและ
เยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพี่เลี้ยงเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น
(Coach) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “พี่เลี้ยงหน้าใหม่” ที่ไม่เคยมีประสบการณ์
การทำงานด้านเด็กและเยาวชนมาก่อน ให้กลายเป็น “พี่เลี้ยงมืออาชีพ” ซึ่งอาจ
จะมีแนวทางเริ่มต้นจากการจัดทำเป็น “ระบบฝึกอบรมการส่งเสริมพัฒนาเด็ก
และเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชน” เพื่อสร้างความเข้าใจให้เจ้าหน้าที่และ
พี่เลี้ยงให้ทราบว่าสภาเด็กและเยาวชนคืออะไร บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่
และพี่เลี้ยงคืออะไร รวมทั้งเพิ่มเติมองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็กและ
เยาวชนและสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างเป็น
ระบบ ในขณะเดียวกัน กรมกิจการเด็กและเยาวชนจะต้องมีบทบาทเป็น
ผู้ชี้แนะให้คำปรึกษา (Mentor) และขับเคลื่อนงานในระดับนโยบายและแผน
เชื่อมประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินงานส่งเสริมพัฒนา
สภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนระดับพื้นที่

หากจะดำเนินงานพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน
การส่งเสริมพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน จึงจำเป็น
ต้องเร่งสร้างระบบพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริม
พัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน แบ่งได้เป็น 2 ระบบ
ดังนี้

1. ระบบให้คำปรึกษาแนะนำการส่งเสริมและพัฒนาสภาเด็กและ
เยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน

2. ระบบพัฒนาศักยภาพการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชน

ระบบที่ 1 ระบบการให้คำปรึกษาแนะนำการส่งเสริมและพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นการดำเนินงานร่วมมือกันระหว่าง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) กับกรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) ในการสร้างกลไกการทำงานในลักษณะคณะกรรมการ/คณะทำงาน ทั้งในระดับส่วนกลางและระดับจังหวัด ในการเป็นศูนย์กลางการให้คำปรึกษา (Consultant Center) หรือคลินิกให้คำปรึกษาแนะนำด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับทั่วประเทศ โดยคณะกรรมการ/คณะทำงานให้คำปรึกษาแนะนำฯ มีองค์ประกอบที่หลากหลาย จากทั้งภาคเอกชน/เศรษฐกิจ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และตัวแทนจากภาคเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้ข้อมูลปรึกษาให้คำแนะนำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติการ

ระบบที่ 2 ระบบพัฒนาศักยภาพการส่งเสริมพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นระบบการพัฒนาศักยภาพให้แก่เจ้าหน้าที่และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อสร้างความรู้ในเชิงการปฏิบัติงาน และความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่และการจัดทำแผนและนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการส่งเสริมพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน นอกจากการพัฒนาศักยภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว กรมกิจการเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและคนทำงานด้านการส่งเสริมพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นการปฏิบัติงานเชิงพื้นที่มาเป็นหน่วยงานที่มุ่งเน้นพัฒนาองค์ความรู้ (Knowledge Management)

หรือ KM การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของหน่วยงานมาพัฒนาให้เป็นระบบ สร้างความรู้และกระจายความรู้ขององค์กรหน่วยงานไปให้ทั่วทั้งภายในหน่วยงานและกระจายสู่หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการต่อยอดของความรู้ นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้หน่วยงานสามารถมีบทบาทในการชี้แนะให้คำปรึกษา (Mentor) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและขับเคลื่อนงานในระดับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน

การส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน ริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง ต้องหาหนทางแก้ไขจาก “จุดคานงัด” ที่งานวิจัยนี้ค้นพบเพื่อเป็นแนวทางขับเคลื่อนสู่การ “ปลดล็อก” ในประเด็นสำคัญเร่งด่วนให้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ขอให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กำหนดแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สามารถส่งเสริมและสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนได้ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่เกี่ยวข้อง

2. ขอให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) ร่วมกับกรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) ดำเนินการและสนับสนุนให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งเร่งจัดทำ “แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น” และ “ข้อบัญญัติงบประมาณ” โดยผนวกอยู่ในแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยให้เริ่มดำเนินการตั้งตั้งแต่ปีงบประมาณ 2563 เป็นต้นไป

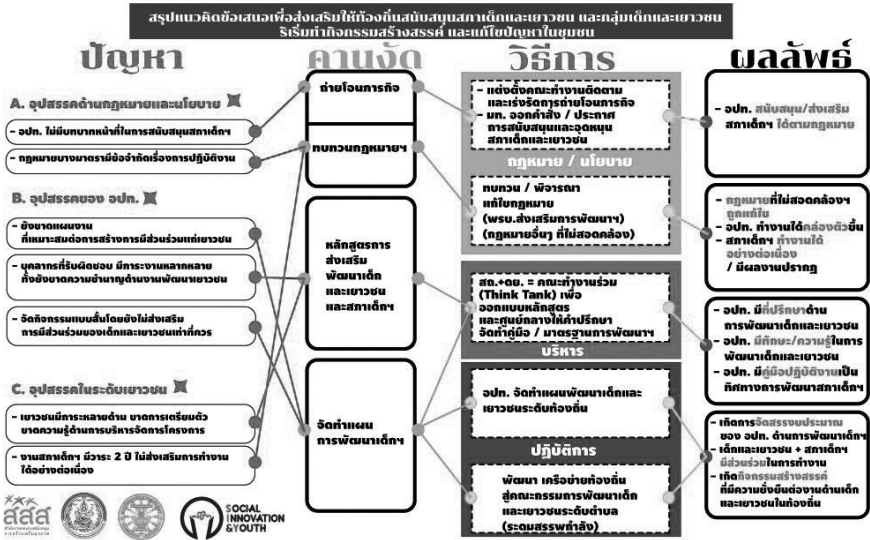
3. ขอให้เร่งรัดการถ่ายโอนภารกิจงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน และสภาเด็กและเยาวชนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ดูแลรับผิดชอบโดยเร็ว โดยกำหนดไว้ในแผนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ฉบับที่ 3

4. ขอให้กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) ร่วมกับ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) เเร่งพัฒนาและขับเคลื่อนระบบการพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และเครือข่ายคนทำงานด้านเด็กและเยาวชน ในการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนและสภาเด็กและเยาวชน

5. ขอให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) ร่วมกับ กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) สร้างกลไกการทำงานในลักษณะคณะทำงาน หรือ คลินิกให้คำปรึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบแบบเบญจภาคี (ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และ เด็กและเยาวชน) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัด

6. ขอให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) ร่วมกับ กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) และภาคีเครือข่ายการพัฒนาเด็กและเยาวชน ผลักดันให้เกิดพื้นที่เชิงบวกในพื้นที่ สำหรับเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมสร้างเสริมการมีส่วนร่วม และแสดงพลังด้านบวกของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อย่างสร้างสรรค์

สุดท้ายคณะผู้วิจัยขอสรุปปัญหา จุดคานงัดและวิธีการรวมถึงผลลัพธ์เพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชน ดังปรากฏเป็นแผนภาพต่อไปนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2559). “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559” , 10 ตุลาคม 2561. thongthinlaws.com

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2558). “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกิจกรรมสร้างสรรค์เด็กและครอบครัว”. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2559). “รายงานผลการศึกษาด้านภาพการสร้างและสนับสนุนกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมของหน่วยงาน”. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. น. 6-7.

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2561). “ชักซ้อมแนวทางการจัดทำและประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559”, 10 ตุลาคม 2561. www.dla.go.th/index.jsp
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2561). “ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, 16 กันยายน 2561. <http://www.dla.go.th/work/abt/>
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2555). “แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559: แผนกรวมนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” พ.ศ. 2550-2559 กับยุทธศาสตร์จังหวัดนำอยู่สำหรับเด็กและเยาวชน”. สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ.
- คณะอนุกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2560). “ผลงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการคุ้มครอง ส่งเสริม พัฒนาเด็กและเยาวชน”. กรมกิจการเด็กและเยาวชน.
- โครงการพัฒนารูปแบบตำบลส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน. (2561). “แบบสำรวจประสบการณ์การทำงานด้านเด็กและเยาวชนขององค์กรท้องถิ่นที่ผ่านมา”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- ชานนท์ โกลมมาลย์, อนุพงษ์ จันทะแจ่ม และโชติเวชญ์ อึ้งเกลี้ย. (2560). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กเยาวชนสู่ประเทศไทย 4.0, รายงานสืบเนื่องสัมมนาวิชาการ (Proceedings) “นโยบายสังคมกับวาระประเทศไทย 4.0” คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ สมาคมสภาการศึกษาสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมไทย, น. 32-49.

- มูลนิธิวิวายไวยาย (YIY). (2559). “เอกสารสรุปโครงการ การหนุนเสริมเยาวชน
จิตอาสาสร้างสรรค์กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อท้องถิ่น” สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2560). “เอกสารรายงาน
ความก้าวหน้าการขับเคลื่อนสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ”.
วันที่ 31 มกราคม 2560
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2550). “การวิจัยสู่การปฏิบัติ: รูปแบบการมีส่วนร่วมของ
สภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย” คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.).
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2555). “คู่มือท้องถิ่น สำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการพัฒนาท้องถิ่น” กรมส่งเสริม
การปกครองส่วนท้องถิ่น
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2559). การบูรณาการพลังเด็กและเยาวชนกับพลังชุมชนท้องถิ่น
ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านเด็กและเยาวชน: การวิจัยพหุกรณี
ศึกษา. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47 ฉบับเพิ่มเติม
1 (เมษายน-มิถุนายน 2562), น. 357-377